

Avdelningen för socialtjänst på systemnivå
Lina Hedlund
lina.hedlund@socialstyrelsen.se

Finansdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
cc: s.sf@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens remissvar på: En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)

Ert diarienummer S2026/00444.

Socialstyrelsen bedömer att det är angeläget att förstärka arbetet mot välfärdsbrott och har inget att erinra mot förslagen i sak. Socialstyrelsen vill dock framhålla att det finns behov av en mer utvecklad analys av de risker och möjliga konsekvenser som föreslaget kan medföra. Nedan anges de områden som Socialstyrelsen särskilt vill lyfta.

Socialstyrelsens synpunkter kopplat till 1.37 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten ska förvisso begränsas till Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet, men innebär samtidigt att ytterligare en aktör ges tillgång till mycket känsliga uppgifter om enskildas vistelseort. Utifrån detta bör det övervägas om ytterligare skydd bör föreslås, exempelvis:

- särskilda krav på behovs- och proportionalitetsbedömning,
- särskilda säkerhetsrutiner för skyddade personuppgifter,

Det bör även analyseras närmare hur förslaget kan påverka tilliten till socialtjänsten och skyddade verksamheter. Det finns en risk att personer som är i behov av skydd eller stöd avstår från kontakt med socialtjänsten av rädsla för informationsspridning eller ökad myndighetskontroll.

Socialstyrelsens synpunkter kopplat till 7.2.3 Uppgiftsskyldighet för socialnämnden och hälso- och sjukvårdspersonal

Utökad uppgiftsskyldighet i brottsbekämpande syfte riskerar att påverka förtroendet för verksamheter som socialtjänst och hälso- och sjukvård negativt. Dessa verksamheter bygger i stor utsträckning på tillit mellan individ och myndighet. I promemorian bedöms det ökade integritetsintrånget som uppgiftslämning kan innebära vara proportionerligt i förhållande till behovet av

effektiv brottsbekämpning. Socialstyrelsen ser dock att analysen av konsekvenser behöver utvecklas ytterligare.

Detta gäller särskilt för:

- barn i skyddade boenden,
- våldsutsatta kvinnor och barn,
- personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck,
- personer med skyddade personuppgifter,
- personer med omfattande funktionsnedsättning och stort beroende av socialförsäkringssystemet.

Myndigheten vill särskilt framhålla att uppgifter om vistelse på skyddat boende eller sjukvårdsinrättning i vissa fall kan vara direkt säkerhetskritiska för den enskilde. Felaktig hantering, intern spridning eller otillräckliga skyddsmekanismer kan få allvarliga konsekvenser.

Socialstyrelsens övergripande synpunkter kopplat till konsekvenser

Socialstyrelsen bedömer att analysen av konsekvenser avseende prioritering av vissa bidragsbrott behöver utvecklas. I promemorian berörs inte risker avseende att bidragsbrott kopplade till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan komma att prioriteras framför bidragsbrott riktade mot andra aktörer, exempelvis kommuner. Prioriteringen kan leda till en förflyttning av brottsligheten, från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten till andra aktörer, exempelvis till kommuner.

Vidare, om utredning av vissa bidragsbrott flyttas från Polismyndigheten till en särskild verksamhet hos Försäkringskassan finns en risk att Polismyndigheten, till följd av färre ärenden, inte får samma förutsättningar att bygga upp långsiktiga rutiner, kompetens och likvärdig hantering inom området. Detta kan således komma att påverka möjligheten att utreda bidragsbrott riktade mot andra aktörer.

Behov av utveckling av analys av konsekvenser för vissa grupper

Socialstyrelsen bedömer att konsekvenserna för särskilt utsatta grupper behöver analyseras ytterligare i relation till förslagen, särskilt kopplat till tvångsmedel. Nedan lyfter myndigheten upp aktuella områden.

Barnrättsperspektivet

Socialstyrelsen bedömer att analyserna utifrån ett barnrättsperspektiv kan utvecklas. Konsekvenser för barn berörs visserligen i avsnitt 12.9.1 Konsekvenser för barn, men resonemangen är begränsade och vissa centrala aspekter saknas. Det gäller bland annat:

- barnets bästa enligt artikel 3 i barnkonventionen,
- barns rätt till privatliv enligt artikel 16,
- barns rätt till social trygghet,

- hur barn påverkas när vårdnadshavare blir föremål för underrättelseverksamhet eller brottsutredningar,
- risken för att familjer avstår från att söka stöd av rädsla för kontroll eller misstänkliggörande.

Socialstyrelsen anser att dessa frågor behöver analyseras närmare för att säkerställa att barnrättsperspektivet tillgodoses i den fortsatta beredningen.

Personer med funktionsnedsättning

Socialstyrelsen bedömer att förslagen kan få andra konsekvenser för personer med funktionsnedsättning än vad som nämns i promemorian, särskilt inom områden där Försäkringskassan redan utövar kontroll. Genom förslagen finns risk för ökad upplevelse av misstänkliggörande bland personer som är beroende av välfärdssystemen för sin försörjning och sitt stöd. Utifrån detta bör analyserna även beakta att det finns risk att:

- personer med kognitiva eller psykiska funktionsnedsättningar kan ha svårare att tillvarata sina rättigheter,
- omfattande kontrollåtgärder, eller uppfattningen av att bli kontrollerad, kan skapa otrygghet och minskad tillit till myndigheter,
- personer kan avstå från att ansöka om stöd de har rätt till av rädsla för att bli föremål för brottsutredande åtgärder.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Sabina Orstam. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Annika Eriksson deltagit. Utredaren Lina Hedlund har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Sabina Orstam

Lina Hedlund